

Sorağı əsrlərdən, səsi Masallıdan gəlir

Xalq sənətkarlığı özündə həmçinin bu yerlərin tarixini yaşadır

Masallı ölkəmizin qədim yaşayış məskənlərindəndir. Tarixi mənbələrdə 15-20 min il əvvəl bu ərazidə insan yaşayışı olduğu göstərilir. Qədim insanlar öz tələbatlarını təmin etmək üçün düşünüb-daşınmış, ətrafında olanlardan istifadə edib öz ehtiyaclarını ödəmişlər.

Sonralar çalalıq ərazilərdə bitən daladan toxuduqları həsir, zənbil, baş geyimi, gildən hazırladıqları nehrə, bardaq, meşə ağaclarından düzəltmələri beşik, sandıq və digər əşyaları buğda və arpaya, əyin-başa dəyişmişlər. Zaman keçdikcə əhali bu sahədə bacarıqlarını genişləndirmiş və onu xalq sənətkarlığına çevirmişlər.

HƏSİRCİLİK

həmin sənət növlərindən biridir. Həsircilikdə əsas material kimi qamış və daladan istifadə olunur. Əllə toxunan həsirlər evlərin, çardaqların, yaylaq evlərinin döşəməsinə salınır. Həsirlər divar bəzəyi kimi də tətbiq edilir. Onların yüngül, elastik və hava keçirici olması istidən qorunmaq və təbii sərinlik yaratmaq baxımından çox əlverişlidir. Amma həsirtoxuma sənəti ustalığ və diqqət tələb edir. Ustalar materialı əvvəlcə günəşdə qurudur, sonra isə toxumaq üçün lazımı formaya salırlar. Müxtəlif ölçülü və naxışlı həsirlər hazırlamaqdan ötrü müxtəlif toxuma texnikalarından istifadə edilir.

Bu sənətlə həm qadınlar, həm də kişilər məşğul olur. Son illər həsircilik sahəsinə yerli turizm və eko-dizayn tələbləri artdığı üçün bu sənət yenidən aktuallaşmışdır. Həsirlər indi həm məişətdə, həm də suvenir və dekorativ məhsul kimi istifadə olunmaqla bazarda öz yerini tapmaqdadır. O üzdən Masallının Musaküçə kəndində yaşayan əksər ailələr gündəlik qazanc

larını həsir toxumaqla çıxarırlar. Kənddə 30 ildən çoxdur həsir toxuyan Ağayevlər ailəsi kimi. Bu sənət onlara babalarından miras qalıb. İşinin mahir ustası olan Əlibala Ağayev cənub bölgəsinin rütubətli təbiətinə görə həsirə böyük tələbatın olduğunu deyir. Toxuduqları həsirləri Bakı və əsasən, ətraf rayonlardan gələn müştərilərə satırlar. Sifarişlər daha çox müxtəlif çeşiddə olan zənbillərə və papaqlardır. Ə.Ağayev deyir: "Ata-babadan bu işlə məşğulmuş. Müxtəlif formada zənbillər toxuyuruq, misal üçün, zənbillər var, yumru, çiyindən asılma. Qapaqlı zənbillər, uşaqlar üçün zənbillər, moruq yığmaq üçün səbətlər. Demək olar ki, bizə necə sifarişlər verirlərsə, biz onu toxuya bilərik".

Musaküçə kəndində bu işlə il boyu məşğul olurlar. Əlibala Ağayevin sözlərinə görə, həsirlərin ölçüsü fərqli olduğu kimi, toxunuşu da zövqə görədir: "Məxsusi sifarişlər olanda həsir müxtəlif hündəsi fiqurlarla bəzədilir. Bu ölçülərə görə də qiymətlər dəyişir. Həsir çantalar uzunmüddətlidir, möhkəmdir, yükəgötürmə qabiliyyəti də çoxdur, tez cırılmır. İçindəki məhsulları da yaxşı saxlayır, xarab olmaqdan qoruyur, həm də içi görünür. Həsir quru yerdə saxlanılanda 10 il qalır".

Masallıda

SANDIQÇILIQ

da indiyəcən yaşadılan xalq sənəti növlərindəndir. Seyfəddin Əzizov bu sənətlə məşğul olan az

saylı insanlardandır. Cavandır. 1988-ci il fevralın 11-də Masallının Ərkivan qəsəbəsində sənətkar ailəsində anadan olub. Sənəti atasından bütün incəliklərinə qədər öyrənib. 16 yaşından bu sənətlə məşğuldur. Artıq 20 ilə yaxındır sərbəst işləyir.

Bildirir ki, düzəldilən hər bir sandıq zəhmət, səbir və diqqət tələb edir: "Sandıq hazırlayarkən hər bir xırdalığa fikir verməlisən. Əks halda sandığın ölçüləri düz gəlməz və zəhmətin boşa gedər. Bu sənət bir növ rəssamlıqla dülgərliyin sin-

tezidir. Cəhizlik sandıqların hazırlanması üçün iki gün vaxt sərf olunur. Kiçikölçülü sandıqları isə gün yarım hazırlamaq mümkündür. Ancaq həmin sandıqların üzərinə müxtəlif təsvirlər, əsasən bayrağımız, gerbimiz, ölkəmizin xəritəsi və s. çəkilsə, əlavə bir gün də lazım olur".

Seyfəddin Əzizov vurğulayır ki, cəhizlik sandıqlara tələbat azaldığı üçün daha çox suvenir sandıqlar düzəltməyə üstünlük verir: "Masallı rayonu turizm bölgəsi olduğu üçün yerli və xarici qonaqlar bura tez-tez gəlirlər. Turistlər xüsusən suvenir sandıqlara maraq göstərirlər. Mən Masallıda və Bakıda bir çox sərgi və tədbirlərdə iştirak etmişəm. Bundan başqa, sosial şəbəkədə öz işlərimi nümayiş etdirirəm. Bu vasitələrlə əl işlərimlə tanış olanlar əlaqə yaradıb sifariş verirlər".

Həmsöhbətim ata-babasından miras qalan bu sənətin gələcəkdə də yaşadılmasını istəyir. Buna görə də oğlu Zamana da sənətinin sirlərini öyrədir.

MİSGƏRLİK

Boradigah qəsəbə sakini Taleh Ağayev üçün təkcə qədim xalq sənəti deyil, həm də qazanc yeridir. Onun kiçik emalatxanasında misdən hazırlanmış müxtəlif məişət və bəzək əşyaları, suvenirlər göz oxşayır. Bura sanki kiçik bir muzeydir.

T.Ağayev Azərbaycanda misgərlik sənətinin daha çox inkişaf etdiyi İsmayilli rayonunun Lahıc qəsəbəsində anadan olub. 50 il əvvəl ailəsi Masallıya köçüb. O, uşaq yaşlarından atası usta Nurəddinə kömək edib. Ailədə dörd qardaş olsalar da, hazırda atasının yolunu təkcə T.Ağayev davam etdirir. O, misdən müxtəlif məişət əşyaları hazırlamaqla bərabər, onların təmiri ilə də məşğul olur. Əvvəllər mis qablara tələbatın çox olduğunu deyən usta sifarişlərin sayının azaldığını bildirsə də, nikbindir: "Son vaxtlar bölgəmizdə mis qazanlara və samovarlara tələbat artıb. Ən çox gəlin köçən qızlar üçün misdən hazırlanmış bəzəkli məişət əşyaları sifarişi alıram. Müştərilərimin çoxu yerli sakinlərdir. Bununla belə, xarici turistlərdən də sifarişlərim olur".

Misgərliklə məşğul olan usta əvvəlcə xəyalında canlandırdığı hər hansı bir təsvirin eskizini misin üzərində çəkir, sonra isə çəkilə döyərək onu gözəl sənət əsərinə çevirir. Rayonda bu sənəti inkişaf

etdirmək, öz ailə biznesini genişləndirmək üçün T.Ağayev Masallı şəhərindəki "ASAN həyat" kompleksində yerləşən "ABAD" publik hüquqi şəxsin 1 saylı Regional Mərkəzinin xidmətlərindən də yararlanır. Onun misdən hazırladığı məişət və bəzək əşyaları, suvenirlər dəfələrlə rayonda və Bakıda keçirilən sərgilərdə nümayiş etdirilib və böyük marağa səbəb olub.

Gildən müxtəlif məişət qabları nın hazırlanması ilə xarakterizə olunan

DULUSÇULUQ

Azərbaycanda ən qədim istehsal sahələrindən biri olmaqla, öz əhəmiyyətini günümüzə qədər qoruyub saxlayıb. Arxeoloji tədqiqatlar təsdiqləyir ki, bu sənət Neolit dövrünün yadigarıdır.

Müasir dövrdə bu qədim peşəni yaşadan sənətkarlardan biri Ərkivan kənd sakini Cəsarət Nuriyevdir. O, birəsrlik ailə peşəsini davam etdirərək 50 ilə yaxındır ki, dulusçuluqla məşğuldur. Deyir ki, əşyalar əsasən əllə və ya xüsusi ayaqla fırlanan torna alətləri ilə formalaşdırılır, sonra isə qurudularaq xüsusi ocaqlarda bişirilir. Cəsarət ustanın sözlərinə görə, düzəldilən hər bir qab və fiqur diqqət və zəhmət tələb edir. Hazırda o, məişətdə istifadə olunan müxtəlif növ saxsı qablar hazırlayıb satmaqla məşğuldur. Ailəsini bu peşə ilə dolandıran usta əsasən dolça, piti qabları, dibçək, güldan, küp və qazanlar hazırlayır. C. Nuriyevin əl işləri müxtəlif festivallarda nümayiş olunub. 2004-cü ildə Rusiyanın Yekaterinburq şəhərində keçirilən Palçıq Günü yarışmasında qalib gəlib.

Seyran CAVADOV, "Azərbaycan"